

mu je vzela ta dan, komaj pa je slutil, kaj bo od nje dobil. Ni mogel spati. Bil je srečen. Vpijal je temo, da bi ta občutek za vselej ohranil. Mrazilo ga je, vendar mu to ni bilo nadležno. Čakal je jutra in želel, da bi noč ne minila prehitro.

Začelo se je svetliti in že so se polagoma na nebu risali grebeni. Ko se je zdanilo, je z drugimi vred stopil za soncem, ki je obsijalo vrh gore. Nestrpno je čakal, da minejo ti zadnji metri. Tedaj so spet počakali prijatelji, to pot ne zato, da bi ga bodrili. S smehom na ustih so mu stiskali roko, kajti nad njimi je bilo samo še nebo, pod njimi pa gora.

Potem so se spustili nizdol. Kako lepo je bilo skakati po planinskih stezah in gledati gore okoli sebe!

Sonce je bilo še visoko, ko se je obrnil, da zadnjič pogleda goro. Videla je njegov srečni pogled, čeprav se je že delno skrila za gore okoli sebe. Hvaležen ji je bil, marsikaj ga je naučila, omogočila mu je občutke in doživetja, za katere ni vedel, da obstojé.

Ponosna in mogočna je stala tam, se igrala z oblaki, ki so se parali ob njenem vrhu, in vedela, da je ne bo nikoli pozabil in da se bo še velikokrat vrnil k njej.

PRIPOMBA:

Leta 1972 sem v družbi z Mariko in Ursom Vrdoljak pa z Jerkom Kiriginom plezal skalaško smer v severni triglavski steni. Bil je to moj prvi vzpon na Triglav in v Alpah sploh. Marika je bila žena tragično umrlega Ursa (Užba 1974), svoj čas najboljša hrvatska alpinistka.

Prevedel T. O.

IZ MOJIH SPOMINOV

JANKO RAVNIK

Ne vem, koliko mi bo mogoče vskladiti moj »literarni« prispevek s proslavami in spomini na zgodovinsko pomembne dogodke pred 200 leti, ko so neustrašni in podjetni možje prvič stopili na teme Triglava. Drzni korak, ki ga vsekakor tvegam, spremljajo občutki negotovosti, ki mi jih narekuje vest: Sem sploh upravičen stopiti v krog pripovednikov, zgodovinarjev in večjih strokovnjakov, ki zmorejo v gladko tekoči besedi osvetliti našemu človeku velik in dalekosežen pomen zgodovinskih dejstev, ki so se dogodila pred 200 leti in se nato razvijala ne samo kot plodna podlaga novim gibanjem športnega alpinizma, temveč se razraščala in razširjala v mogočen tok naše nacionalne zavednosti in narodne kulture.

Na to področje, ki ga omenjam, se ne bom spuščal. O tem je že bilo napisanih in objavljenih že mnogo razprav, miselnih utrinkov in najrazličnejših gledanj na široki razvoj našega planinstva nasploh.

Ko se kljub temu spuščam na to področje, ne bom posegel po pripovedni obliki, obrazložil bom svojo fizično in duhovno povezanost s Triglavom, njegovo pravilčno lepo okolico, s svojim življenjskim delom na področju fotografije. Temu sem se z vso vnemo in ljubeznijo posvečal vse življenje.

Že kot otrok sem hodil po vrtu za rojstno hišo v Bohinjski Bistrici, od koder se je v jasnem vremenu razprostirala pred očmi dolga vrsta gorskih grebenov in vrhov s Triglavom na čelu, že takrat sem v sebi začutil nemir, preprosto otroško radovednost: Kaj neki je za temi gorami? Kaj bi videl, če bi bil v tistem hipu tam gori? Pogosto sem hodil na vrt tešit svojo radovednost. Ne morem trditi, da me je tedaj pritegovala k ponovnemu opazovanju narave njena lepota. Tega pojma še nisem poznal. Kako neki? Pa sem vseeno kmalu odkril neki način gledanja, da sem opazoval celotno sliko v lepši luči in mikavnejši obliki. Razkoračil sem se precej na široko, se globoko upognil in tako med nogami opazoval razprostrto pokrajino v obrnjenem položaju — z glavo navzdol — kot pravimo. O, kakšna podoba, kakšne spremembe, kakšno odkritje! ... Vse se mi je zdelo naenkrat lepše in novo — pa tako daleč, daleč od mene! ...

Spomini na tiste lepe čase so me spremljali vse življenje.

Šola nam je odprla nove poglede v svet. Tudi naše otroške zgodbe, ki so se dogajale v prosti naravi, so se spreminjale. Svet našega otroškega gibanja se je razširjal iz dneva v dan. Iz dneva v dan smo dodajali k našemu »programu« nove domislice, nove akcije. Bohinjske Dobrave so bile često prizorišče veselih in brezskrbnih pote-

panj: stikali smo po grmovju za ptičjimi gnezdii, se igrali ob bistrh studencih, postavljali mlinčke-vretenca, s temi sem jaz imel posebno veselje, in še mnogo drugega. Ko sem doasal, to se pravi, ko sem dopolnil svoj prvi decenij, ko sem smel nositi v žepu preprost nožič z lesenim, rdeče pobarvanim ročajem, ki smo mu rekli »dregelj«, je nastopil čas, ko smo delali piščali. To je bil pravzaprav že pravi obred! Ko se je vlekla z vrbove veje v zgodnji pomladi še vsa mokra »koža« pod vrhom, je morala zavladati med nami popolna tišina, sicer bi utegnla »koža« počiti. Joj, joj, če se je to zgodilo!

No, šlo je vse po sreči in kmalu je dobila cevka jeziček, spodnji del pa pomikajočo se palčico za intoniranje tonov in melodije.

Pa kaj bi govoril o tonih in melodijah! Teh glasbenih elementov vendar nismo tedaj še poznali niti slišali o njih, še manj pa potrebovali. Svoj namen smo dosegli, da smo piskali in piskali tja v en dan, da je šlo skozi ušesa, in da smo s temi »instrumenti« pridirkali domov, starši pa so nas nadrli: »Kaj piskate, kdo vas bo pa poslušal? Vam bom vzela piščalke in jih zmetala na ogenj,« je odločno zagrozila mati. S tem se je naše »glasbeno« navdušenje znatno poleglo.

Lepše in bolj ubrane glasbe sem bil deležen pri pevskem pouku v šoli, kjer nas je učil preproste pesmice kolikor toliko glasbeno izšolan učitelj Martin Humek, znan tudi kot dober sadjar in čebelar.

Večkrat sem imel že priložnost povedati, da je bil Humek tudi organist in me je kot dobrega in zanesljivega pevca »angažiral« celo na cerkvenem koru. Vredno je, da to povem tudi danes, kajti to je nagnilo moje starše, da so me na njegovo prigovarjanje poslali v Ljubljano učiti se glasbe. Da bi postal tudi jaz organist. To jim seveda ni uspelo. Po orglarski šoli, ki sem jo sicer z odliko dokončal, sem dodobra spoznal, da je vse, kar sem do tedaj v glasbenem znanju dosegel, šele prvi korak v umetniški svet glasbe.

Vpisal sem se v šolo »Glasbene Matice«, po nekaj letih pa na konservatorij v Pragi. S tem korakom in s temi študijskimi dosežki sem tako rekoč stopil v krog poklicnih glasbenikov in ostal to, kar sem še danes pri svojih 86 letih: Pianist, pedagog in skladatelj — sedaj z najvišjo doseženo »šaržo« — upokojenec...

Moje glasbeno delovanje, še zlasti skladateljsko, je imelo svoje vire v živi povezanosti z naravo podobno kakor moje delovanje na področju **fotografije**. Razumljivo je, da se s tem tesneje povezujem z nalogami, ki jih bodo vestno izpolnili aktivni pisci o pomenu 200-letnice prvega vzpona na Triglav.

Fotografija je bila v mojem življenju izraz globokih čustvenih odnosov do narave. Z njo sem si prizadeval izpovedati svojo predanost in ljubezen do narave, priložiti svoj delež pri pospeševanju in rasti naše kulture, k odkrivanju neizmernih lepote, ki jih je vredno zapisovati na fotografsko ploščo ali filmsko emulzijo. To je bilo delo, ki sem ga opravljal z isto vnemo kot drugi s peresom. Naj mi bo dovoljena že mnogokrat ugotovljena trditev: Dobra slika, naj rečem tudi dobra fotografija pove dostikrat več kot napisana beseda.

Moji fotografski prispevki v revijah in knjigah so pogosto dopolnjevali doživetja znamenitih pisateljev-alpinistov. Gotovo so pripomogli tudi najboljšemu tekstu k njegovi veljavi, k boljšemu razumevanju, kadarkoli je šlo za krajevni, prostorski opis. Če pregledam svojo zbirko črno-belih odtisov in v poslednji dobi veliko število barvnih posnetkov — iz vseh krajev naše lepe Slovenije, zlasti posnetkov v Julijcih, tedaj se mi v spominu vzbudi zavest koristnega in tovariškega sodelovanja z našimi planinci-pisatelji. Naj jih navedem: dr. Miha Potočnik, Marijan Lipovšek, Evgen Lovšin, dr. Henrik Tuma in predvsem dr. Kugy v slovenskih prevodih in originalnih izdajah. V dosti skromnejši meri je bila vključena v javne publikacije moja barvna fotografija. V primerjavi s črno-belimi reprodukcijami je rezultat, če ga ocenim s številom 1 : 100, dokaj nerazveseljiv! Bržkone tu odloča visoka cena barvnih klisejev. To dejstvo pa me ni oviralo, da se ne bi barvni fotografiji posvečal z vso vnemo.

Zbirka izbranih, kritično obdelanih diapozitivov je presegla že število 2000. V tem številu je vključenih okoli 200 slik kot ilustrativni material k mojemu skioptičnemu predavanju »Lepa si zemlja slovenska«. Mnenja sem, da ga je videlo že lepo število ljudi, ki se kolikortoliko zanimajo za naše planinske zadeve. Večina udeležencev po naših mestih in podeželskih krajih so imeli priložnost gledati projekcijo mojih barvnih slik in slišati spremeni tekst, ki poveljuje lepote naše zemlje. Višek v opisovanju bližnjih in drugih krajev Zlatorogovega kraljestva je sam Triglav, ki ga posnetega iz vseh strani, gledamo in občudujemo.

Vtisi, ki sem jih ob pogledu na Triglav in njegove mogočne sosesde doživel na pogosto obiskanem Javorovem vrhu ali Vrševniku so mi izoblikovali naslednje misli in besede, ki sem jih v poprej omenjenem besedilu zapisal:

»Fantazija in ginjenost mi narekujejo glasbeno izraženo primerjavo. V kompoziciji vrhov in grebenov, ki v mogočnem crescendo rastejo pred menoj, mi nehoté prihaja na um primerjava z arhitektoniko velike simfonije. Triglav je mogočni zaključni akord. Oj Triglav, moj dom, kako si krasan! Še te bomo nocoj občudovali in se klanjali tvoji lepoti, tvoji mogočnosti, ti simbol naše svobode!«

S podobnimi vtisi prepojen se vselej vračam z njegovih južnih vrhov: Tosca, Vel. in Malega Draškega vrha, Jezerskega Stola ali Debelega vrha in z vseh mogočih razglednih točk, po katerih se potikam s foto-kamrico v roki.

Mislím, da ne bom predolg, če opišem še doživetje, s katerim sem se neko jutro srečal na Kredarici z vzhajajočim soncem in istočasnim svitom ščipa. Do skrajnosti nestrpen sem čakal na sonce izza Kamniških planin. Bo vzšlo sonce, preden bo zašla luna za rob Malega Triglava? Dočakal sem presenečenje, enkratno v življenju. Naj ga opišem s tekstom iz svojega predavanja:

»Tisto nepozabno jutro smo bili presenečeni nad krasoto vzhajajočega sonca, ki je vstajalo izza valovitega horizonta daljnih Kamniških Alp. V hipu — bil je to veličasten trenutek — je rdeča ognjena krogla oblila skalovje Triglava z bakreno-rdečo barvo. Česar ni ta trenutek dosegla sončna luč, je ostalo za čas potopljeno v rahli modrikasti barvi nedopovedljive finese. Po brezoblačnem nebu je jadrala svetla luna. Pravkar bo zašla za rob Triglava.« S pripravljenem foto aparatom sem v zadnjem hipu ujel čudoviti prizor na ploščo.

S Triglavom, oziroma z opazovanjem njegovih neprestanih sprememb v vseh mogočih osvetlitvah, ki so podlaga mojemu estetskemu oblikovanju pokrajinske fotografije nasploh, sem imel vedno neke težave. Neštetokrat je bilo treba čakati na ugodno sončno osvetlitev ali čakati na oblake, ki so prav, ko se je sprožila zaslonka, zatemnili že izbrani motiv. S podobnimi stvarmi sem moral računati pri sleherni fotografiji. Le redko kdaj so bili pri roki za dobro sliko že naprej vsi pogoji. Takih primerov je bilo bore malo. Prav Triglav, ki sem ga želel posneti z njegove najlepše strani — s Tosca ali Draških vrhov, me je ožemal pri dolgotrajni hoji, ko pa sem prišel na pravo mesto, se je ogrnil s sivo meglo. Bil sem prisiljen pospraviti šila in kopita in nejevoljen oditi. Naj končam. Na mojih potovanjih po gorah in dolinah, po gozdovih in skalnatih podih, po strmih gruščih, ob bistrih, šumečih vodah in obalah naših jezer, skratka po vseh poteh me je spremljala zvesta družica — vir moje fototeke — moja kamrica. Omogočila mi je, da sem ž njo zapisoval svojo kroniko, svoj dnevnik. Upodobljeni kraji naše slovenske zemlje so tudi dokazno gradivo o moji stanovitni vdanosti lepoti in ne nazadnje tudi priče telesnih in duševnih preizkušenj.

V zgodovino mojega življenja in planinskega delovanja naj uvrstim nekaj spominov, ki nimajo nikakršnih vezi z mojim poklicem niti glasbo niti s fotografijo. Vendar nekaj skupnega je vsekakor očitno. Oboje izhaja iz mojega nagnjenja k planinstvu, k razumevanju velike ideje človek — narava, ki jo iščemo in hočemo vsak po svojih sposobnostih in nagnjenjih doseči, izpričati in uveljaviti. Oglašam se kot preprost fizični delavec.

Bilo je okoli leta 1921 po prvi svetovni vojni. V tistem času sem z neko posebno zavzetostjo hodil po gorah. Moj rojak iz Stare Fužine v Bohinju, tedaj še študent zagrebške Akademije za slikarstvo Valentin Hodnik, je bil moj popotni planinski tovariš. Zelo navdušena za naša gorska višavja sva skupaj ubirala razna pota po bohinjskih planinah. Tudi Triglav sva večkrat »pohodila«. Najina izhodiščna dolina so bile bohinjske Voje. Kot vsi bohinjski dostopi na Velo polje je bila tudi pot iz Voje čez planino Spodnjo Vrtačo ter Jurjevčevo Vrtačo zelo dolga. Zlasti odsek iz Sp. Vrtače v Jurjevo Vrtačo je bil zoprno dolgočasen. Nič nenavadnega ni bilo, da se nama je porodila misel na krajši dostop iz Sp. Vrtače na Velo polje. Prišla sva do ideje, da si sama zgradiva bližnjico. V navdušenju nad možno realizacijo tega načrta sva v jeseni l. 1921 napravila na ramena potrebno orodje za nadelavo poti: kramp, lopato in sekiro, v nahrbtnik pa še potrebno hrano. Z vso težo sva veselo ubirala pot skozi Voje do Spodnje Vrtače. Po ponovnem preudarku celotnega problema sva natanko določila smer poti. Prvi del bi tekkel po gozdu, drugi del pa po prodiščih pod stenami Tosca. Izbirala sva najugodnejše terene med grmičjem, sproti sva ga izsekavala in ravnala zemljo. Kmalu sva dosegla spodnji del melišč pod stenami Tosca. Pot sva delala celih 14 dni. Prenočevala sva prvi teden spodaj v Vrtači. Tedaj je tam še stal star pastirski stan, v njem sva kuhala zajtrk in večerjo. Spala sva na nič kaj prijetno dišečem senu. Delo na zgornjem delu poti je bilo zamudnejše. Morala sva dobesedno vgraditi v debel sloj grušča primerno stezo vse do prelaza Stopce, kjer se je združila s staro potjo okoli Tosca. Prednost dela v tem odseku poti pa je bila v tem, da sva hodila prenočevati v Vodnikovo kočo, ki je bila tedaj še odprta.

Najino pot so nato radi izbrali planinci, ki so se vračali s Triglava v Bohinj. Znani A. Knafeljc jo je pozneje markiral. Še sedaj je dobro čitljiv napis na neki skali pod stenami Tosca: »Ravnik-Hodnikova pot« — edina ohranjena sled nekdanje poti z Velega polja, oziroma od Stopce do Sp. Vrtače. Planinski pisatelj Janko Mlakar ni mogel prehvaliti te krajšnice v Bohinj.

Prednost te bližnjice je kmalu zamrla. Bohinjski lastniki lepe planine in bogatih pašnikov na Velem polju so svoji živini močno olajšali dostop do nje s tem, da so zgornjo pot okoli Tosca, ki ni bila uporabna za pogon živine, znatno razžirili. Vsekali so v živo skalo od enega do dveh metrov široko pot. Odstreljeno skalovje je spodaj nadelano »Ravnik-Hodnikovo pot« po vsej dolžini plazu do kraja zasulo.

Leta 1922 sva na odlično ohranjenjo pot zavila tudi moja bodoča žena in jaz. Z nekatrimi svati sva ubirala pot skozi slavalok v Spodnji Vrtači na Velo polje in dalje na Kredarico. Tam naju je poročil splošno znani planinski pisatelj Janko Mlakar. Dvajset let pred nama se je tu poročil znani planinec Korenčan, v dvajsetih letih sta se tu na višini 2515 m poročila dva para.

Še nekaj besed o filmu »V kraljestvu Zlatoroga«. V tem hočem biti kratek. Sodim, da se spriče številnih osebno izraženih ali objavljenih izjav ob nastajanju filma in v času prvega javnega predvajanja v letu 1931 ni potrebno ustavljati in znova zapisovati zgodovinsko pomembna dejstva iz področja naše domače kinematografije ter opozarjati na kulturni pomen slovenskega filma nasploh. K temu bi pa vsekakor rad dodal le to, da je ideja za alpinistični film, ki smo mu pozneje dali naslov »V kraljestvu Zlatoroga«, zrasla med člani Alpinističnega kluba »Skala«, predvsem v vrstah foto-odseka.

Črno-beli diapozitivi, ki jih je Skala izgotavljala za svoja javna predavanja, zaradi statičnosti oziroma negibnosti ni več ustrezala potrebam. Polagoma se je oživljala za tiste čase in skromne finančne možnosti drzna misel na prehod k živim, na filmski trak posnetim slikam: ne samo na krajše filmske žurnale, bodisi iz plezalstva ali smučarstva, dvojce tedaj najpomembnejših akcij Skale, ne, porodila se je drzna ideja ustvariti celovečerni, široko zasnovani film na območju naših Julijskih Alp, »V kraljestvu Zlatoroga«.

Tudi o njegovi vsebini ni potrebno zgubljeni besed. Vse je bilo povedano. Da sem pri vseh tehničnih delih, pri snemanju, razvijanju sto in sto metrov dolgih trakov, pri kopiranju in končnem sestavljanju (lepljenju) filma igral nekakšno vlogo vodečega »šefa«, je tudi bilo večkrat jasno povedano. Poseben poudarek je bil na priznanju, da so skalaši izvršili delo, ki bi ga v tehničnem pogledu zmoglo realizirati le strokovno podjetje z močno gospodarsko-finančno podlago.

V tej zavesti smo se predvsem lotili nabiralne akcije, ki nam je uspela in nam omogočila prirediti s pripravami za filmanje na terenu, pa tudi s pripravami za vsa laboratorijska dela. Računali smo, da bodo nastajale finančne težave že pri nabavi snemalnih foto-kamer, pozneje zopet pri nabavi kopirnega aparata. Mimogrede naj omenim, da sem pripravo za izdelavo napisov sam konstruiral in izdelal. Pri dobavi slikovnega materiala, negativnega in pozitivnega, nam je veliko pomagal moj prijatelj še iz za prve svetovne vojne Franc Rabuse, trgovec v Kostanjevici na Dolenjskem. Skupaj sva vojskovala pri rezervni godbi 17. pešpolka v Judenburgu. Kot poznejši zastopnik filmske tovarne Agfa nam je dobavljal ves material s 30% popustom. To in pa, da smo skalaši izvrševali vsa tehnična laboratorijska dela z vso zavzetostjo, da smo večer za večerom do pozne noči bedeli pri temno rdeči svetlobi in se kljub temu veselili svojih uspehov, da smo vse opravljali s poglobljenim idealizmom, ne za kako plačilo, to dejstvo naj ostane tu ali kjerkoli zabeleženo in naslovljeno našim znanomcem kot primer nesebične vdanosti naši domovini, ki smo jo opevali in slavili prav s filmom »V kraljestvu Zlatoroga«.

Končujem. Vse, kar sem napisal o svojem življenju, o odnosu do Triglava, naše svete gore, sploh do naše slovenske zemlje, je zelo skromen izraz čustva, ki neusahljivo plamti v mojem srcu.

Napisal v avgustu I. 1977 v Bohinju.

